

STEINBACHNÉ BOBOK ANNA

Egy kötet átjáróház-élete

LANCZKOR GÁBOR VERSEI ANGOLUL, INDIÁBAN

Poetrywala
2017
72 oldal, ár 16 \$

”

Átjáróház – ház több kijáráttal. Szerencsére több bejárattal is. A *Sound Odyssey* olvasója közelíthet egy indiai szikh élet-történet, antik mítoszok vagy Goya-festmények felől is, be tud lépni a kötet terébe. Lanczkor Gábor válogatott verseinek angol fordítása Mumbaiban jelent meg, és nem hagy elmenni amellet a kérdés mellett sem, vajon hogyan ejtik Indiában angolul: Dunaharaszti. Hiszen a vers ritmusát tesszük kockára, ha magyarul próbáljuk beilleszteni az angol szövegbe, és a jelentést is: a magyar helységnevek az angol szövegben mindenképpen idegenebbül mozognak, mint a magyarban, az olvasók mentális térképéről nem is beszélve.

A *Sound Odyssey* négy része közti kapcsolatok arra sarkallják az olvasót, kutasson egyik versben a másik után, hiszen a kötet terében utak nyílnak, azzal a jó érzéssel töltve el a kalandozót, hogy megtalálhatja a találkozási pontokat, amelyek hálózattá épülnek a sokféle földrajzi hely, kulturális hagyomány, műfaj és hangnem dzsungelében. Valós és mitikus helyszínek éppúgy egymásba csúsznak, ahogyan férfi és női identitások. A vulkáni kőzetek és a Balaton-felvidéki táj összekapcsolják Odüsszeuszt és Amrita Sher-Gilt a Ság hegygyel, a versek motívumaikon keresztül átjárhatók. Távoli ország kortárs költőjének első angol kötetében ezek a belső kapcsolódási pontok segíthetnek tájékozódni, az otthonosság alapfokára eljutni a vállalkozó kedvű olvasónak.

Már az első oldalon mellbevágó az a téri és kulturális keresztmetszet, ami a *The Table* című versben fogad, és nem kétséges, hogy nem csak a Ság hegy jelentősége más egy angol nyelvű, vélhetően indiai olvasó számára, de az Etna is. Ezzel az elmozdulással folyamatosan számolni kell, ahogy azzal is, hogy bár a táj minden irodalomban fontos ihletforrás és téma, a tájköltészet hagyományai már különbözők. A fordítás csodálatos adottsága, hogy ráirányítja figyelmünket a mégoly szerteágazó érdeklődés nézőponthoz kötöttségére is.

A változatos tájak mellett festmények sorát idézik meg a versek. A kép befogadhatósága más-más kultúrákban kevés-

bé tűnik kérdésesnek, mint egy lefordított versé, de éppen az indiai-magyar festőnő, Amrita Sher-Gil képei a legjobb példák arra, hogy a festészeti hagyomány különbségei másféle tekintetet követelnek a szemlélőktől. A *Goya-ciklus* verseiben kép és szöveg viszonya olyan összetett és egyéni képzettársításokon alapuló, mint eredeti és fordítás kapcsolata pesszimistább-kritikusabb fordításelméletek szerint. De pesszimizmusra nincs okunk, mert ezek a versek jól működnek angolul, a rímes versek rím nélkül fordítása angolul is kortárs szöveget eredményez. A versek rejtélyesek és gondolkodóba ejtők, ritka, hogy a fordító megfejt valamit olvasója számára. A rejtélyességhez ugyanakkor az is hozzájárulhat, hogy Kómvés Kelemen vagy egy magyar népdal megidézése kevésbé hozzáférhető az angol olvasó számára. Éppen ezért fordulhat elő, hogy egy-egy ilyen utalás a fordításban háttérbe szorul.

Az élet, ami átjáróház és találkozási pont India és Magyarország között, Amrita Sher-Gilé. Az *Amrita-ciklust* bevezető Baktay Ervin-idézet figyelmeztet a megismerés korlátaira és a töredékességet írja elő a dokumentáció egyetlen lehetséges módjaként. Amrita életének ciklus-szerű szervezése egyszerre régészmunka, melyben a rábukkanás esetlegessége is alakítja a történetet, és olyan újraalkotás, ami ezt a töredékességet szervezőelvűvé teszi. Az angol nyelvű kötet újabb rostát jelent, mind a beválogatott versek, mind a nyelvváltás szempontjából. Az Indiában verseskötetet elásó figura most kimarad, így általánosabb szempontból merülnek fel az eredetek, identitások és kultúrák együttes működésére vonatkozó kérdések. Angol nyelvű olvasóként ez az általánosabb nézőpont és az élettörténet egyneműbb megjelenítése egyértelmű viszonyítási pontot, belépési lehetőséget jelent Lanczkor Gábor költészetébe.

A ciklus második darabja, a *Hungarian Cow* izgalmas metszéspontnak ígérkezik. A tehén egy magyar faluban, a tehén Indiában: mindez egyszerre egy festményen is. A vers címében és témájában egyaránt kulcsfontosságú: két kultúra találkozásának megjelenítése, elemzése a tét. Fordításban azonban sajnos a kevésbé sikerültek közé tartozik. A magyar vers sorai sokkal erőteljesebben töredeztettek, a sorvégek akár szó közepére is eshetnek. Az angol szöveg ebből a szempontból kevésbé formabontó. Pedig a töredezettség itt alapkövetelmény. A kínos pontosságot magára erőltető magyar szöveg mellett a néhol közhelyes vagy patetikus fordulatokkal élő fordítás csak korlátozottan közvetítheti a hagyományok sokaságára irányuló pontos dokumentáció és elemzés igényét.

A *Letters* című versben a többszólamúság, a folyamatosan változó beszélő keltette bizonytalanság, az idézetek beékelése a magyarhoz hasonlóan összetett, az olvasást minduntalan megakasztó és átgondolásra készítő szöveget hoz létre. Az Amrita anyja által pontatlanul idézett *Szózat*-versszakok ugyanakkor kikerülhetetlenül felvetik a kérdést, hogyan működik az idézet az angol versben, ahol a fordító egy kanonizált angol fordítást torzít; mit árul el az angol olvasónak néhány patetikus hazaszeretettel teli, ódivatúan rímelő sor az azt – rosszul – idéző emberről. Ezen a ponton a fragmentáltság egészen szembeötlően van jelen a fordításban. Az olvasó csak töredékes nyomokra lelhet, számtalan utalásban legfőleg az utalás tényét sejtethi meg. Mindez azonban ráirányíthatja a figyelmünket az eredeti nyelven olvasás töredékes és esetleges voltára, anyanyelvi korlátozottságunkra is.

Egyszerre átjáróház, találkozási pont és elmulasztott, mindenképpen elmulasztásra ítélt találkozás a fordítás. A *Sound Odyssey* versei olyan nyitott terek, ahol megvan a lehetősége a találkozásnak, még ha a fordítás természetéből adódóan nem is lehetnek egyszerre jelen, akik találkoznak: a magyar vers és angol(ul) olvasója.